

Na valovih znanja

Izzivi primorskega raziskovalnega prostora

SLORI

Intervju: dr. Tereza Pertot

Dvojezično najstništvo

Slovensko gospodarstvo na
Tržaškem in Goriškem

ZRS

Intervju: Dr. Milena Bučar
Miklavčič

MerlinCV v smeri
trajnostnega tematskega
turizma

Kritična hermenevtika

Pokrajinski arhiv

110 let
piranskega tramvaja

ZVKD

Več o Zavodu
za varstvo
kulturne dediščine

Pokrajinski muzej Koper

Muzej - prostor
vseživljenjskega
učenja

Fakulteta za pomorstvo in promet

Študij na
fakulteti
za pomorstvo
in promet

MerlinCV v smeri trajnostnega tematskega turizma

Od kolesarskih poti, mobilnih iger do 3D predstavitev gradov

Avgusta je na gradu Kromberk pri Novi Gorici potekala sklepna predstavitev čezmejnega strateškega projekta MerlinCV. Projekt na izzive okolja ponuja evropsko relevantne rešitve v smeri razvoja trajnostnega tematskega turizma.

DR. GAŠPER MITHANS

Partnerji projekta:

- Znanstveno-raziskovalno središče Koper,
- Univerza Ca' Foscari,
- Turistično gostinska zbornica Slovenije,
- Konzorcij Comunità Collinare del Friuli,
- Občina Salzano,
- ARIES,
- Občina Pivka,
- Občina Tolmin.

Glavni cilj projekta MerlinCV: Večsenzorna doživetja, povezana z gradovi in vilami čezmejne regije za odličnost v turizmu, sofinanciranega iz programa sodelovanja Interreg V-A Italija-Slovenija, ki je potekal od 1. 1. 2019 do 30. 8. 2022, je bil povečanje turistične atraktivnosti in prepoznavnosti čezmejne regije prek integriranih trajnostnih modelov, ki spodbujajo kreacijo inovativnih in trajnostnih turističnih produktov na slovensko-italijanskem čezmejnem območju. Ovrednotenje kulturne dediščine kot so gradovi, dvorci in vile ter izjemnih ekotipov načrtno urejene krajine je tako potekalo trajnostno z namenom uporabnikom na prijazen način zagotoviti kakovostne in raznovrstne informacije.

Izpostavljeni so bili trije ključni doprinosi ZRS Koper, vodilnega partnerja projekta: pomen primerne valorizacije kulturne dediščine dvorcev in vil se je realiziral prek t. i. uličnega muzeja s številnimi točkami v Kopru, kjer so bile postavljene nove informativne table, ki nas popeljejo v koprsko preteklost preko (ne)vidnih ostalin kulturne dediščine. Kolesarski vodniki so zasnovali tri tematske kolesarske poti po Vipavski dolini in okolici Kopra, ki povezujejo bogato kulturno in naravno dediščino dvorcev in vil in so namenjene zlasti družinam z otroki. Med skupnimi rezultati je bila izpostavljena zlasti spletna platforma (<https://merlincv.zrs-kp.si/sl>), ki omogoča uporabnikom kreiranje lastnih izletov na čezmejnem prostoru ter niza zanimive etape iz zgodovine izbranih lokacij. V platformi so na voljo tudi podatki o kolesarskih poteh, ki so bile razvite v okviru projekta s strani projektnih partnerjev. Točke so podkrepljene z vizualnim gradivom, multimedijske vsebine pa zagotavljajo večplastno doživljanje kulturne in naravne dediščine, ki je posebej blizu mlajšim generacijam.

Grad Kromberk

S strani Občine Pivka je bila izpostavljena tematska kolesarska pot "Pot gradov", ki je tudi dostopna na platformi, dokumentarni film in 3D rekonstrukcijo gradu Šilentabor. Atraktivna mobilna igra - aplikacija po Parku vojaške zgodovine "Vitezov izziv" združuje elemente sobe poba, lova za zakladom in pripovedovanja zgodbe in je zelo dobro sprejeta med obiskovalci. Pripravili so tudi zbornik, dokumentarni film in razstavo o dvorcu Ravne ter elaborat o možnostih za prenavo tega dvorca, prazni dvorec pa so na inovativen način zavarovali pred propadanjem.

15 tematskih kolesarskih poti z informacijskimi tablamami, ki so jih zasnovali po furlanskem gričevju, priročnik modela CLO ("comunità locale d'offerta"), tj. inovativnega omrežja lokalnih operaterjev, dobaviteljev, distributerjev in lokalnih de-

ležnikov, ki predstavlja inovativen način za povezovanje ponudnikov na področju turizma, ter "potopna soba" - multimedijska soba na gradu Colloredo di Monte Albano - so bile plod dela Konzorcija Comunità Collinare del Friuli.

S strani Občine Tolmin so bile predstavljene aktivnosti za revitalizacijo gradu Kozlov rob: od arheoloških raziskav, ki so med drugim prinesle izjemno odkritje ostalin srednjeveškega dvorca Dor v Tolminu, idejne zasnove za revitalizacijo gradu, nove učne poti po naravni dediščini Kozlovega roba, nove učno-rekreacijske poti do gradu, ki je v zaključni fazi izdelave, do 3D rekonstrukcije Kozlovega roba, ki je na ogled prek mobilnih telefonov in prek QR kod tudi na gradu Kozlov rob. V Tolminskem muzeju pa bo v kratkem na voljo 3D doživetje grajskega okolja Kozlovega roba skozi VR očala.

Univerza Ca' Foscari v Benetkah je z vidika trajnosti prepoznala pomen vključevanja najmlajših generacij pri predstavitev kulturne in naravne dediščine. Kot medija za to so pri projektne partnerju izbrali strip in računalniški igrici. Osrednji lik v obeh je škrat Tin, ki vodi deklico in dečka skozi skrivnosti beneške vile in gradu na kraškem robu. Tudi te vsebine bodo na voljo prek platforme MerlinCV.

Pri Turistično gostinski zbornici Slovenije so s poudarkom na vrednosti čezmejnega mreženja za razvoj turističnih produktov in dodatne turistične ponudbe destinacij in čezmejne regije, ki bo v pomoč tudi turističnim ponudnikom, ne samo individualnim gostom, ob organizaciji odmevnih delavnic pripravili promocijsko gradivo v obliki brošur, zgibank in vlogov.

Za organizacije dogodkov in naravi - dogodka "Walk and Play" na območju od Križa do Miramara kot kombinaciji edutainmenta in izkustvenega turizma - ki predstavljajo inovativne oblike prenosa znanja - ter izvedbo več kot 10-ih delavnic pa so zaslužni pri trgovski zbornici ARIES.

Med projektnimi rezultati Občine Salzano izstopata prenova prvega nadstropja glavne stavbe nekdanje predilnice Romanin-Jacur, imenovane tudi "dvorana vreten" ("salone della trattura"), kjer se je z vgradnjo dvigala omogočilo dostop do prostora gibalno omejenim. Prostor bo namenjen predvsem za kulturne dogodke; obiskovalci pa lahko zgodovino in pomen predilnice - glavnega simbola mesta Salzano - doživijo tudi v multimedijski "potopni sobi". •

Gašper Pirc: Kritična hermenevtika

Razumevanje vrednostnih kriterijev v družbi in njenih raznolikih izrazov

V delu Kritična hermenevtika: Pravno pripoznanje in politična oblast, ki je izšla pri Annales ZRS, znanstveni založbi ZRS Koper, dr. Gašper Pirc zasleduje perspektive percepcije in interpretacije ključnih fenomenov v družbi, ki so jo v preteklih letih zaznamovali izraziti pretresi, vključno z dlje trajajočo finančno krizo, zdravstveno in družbeno krizo ter vojno vihro na obzorju sunkovitega razvoja informacijske tehnologije. Zdi se, da ima lahko prav v tem obdobju razprava, ki se sicer primarno nanaša na razumevanje vrednostnih kriterijev v družbi in njenih raznolikih izrazov, še dodatno težo.

Vterminološko in metodološko inovativnem delu avtor raziskuje različne točke sodobne kritične teorije družbe, filozofije jezika in hermenevtične filozofije, pri tem pa ga vodi zavezanost k uporabnemu presežku na osnovah, ki jih podajajo omenjeni teoretski prijemi. Čeprav delo zvesto sledi načelom interpretacije, ki ohranja dolžno spoštovanje do predmeta raziskave, se tako skozi delo razkrivajo obrisi samostojnega pristopa k razumevanju temeljev normativne politične filozofije in pravne metodologije.

Ne glede na kompleksno zastavljeno študijo, delo ohranja težnjo po berljivosti in iskrovosti izrazja. Razprava je tematsko res vezana na perspektive sodobne etike, a ne zanemarljivo pomena

estetike in predvsem vprašanja izraznih oblik komunikacije v sodobni družbi, ki v različnih pogledih utemeljuje določa tok razprave. Prav tu se stikajo premice, ki povezujejo normativno tkivo družbe, vprašanje interpretacije - ki, kot ugotavlja avtor, izhodiščno nikoli ne more biti vrednostno nevtrarno - in status jezika in komunikacije v sodobni družbi.

S pričujočo prvo znanstveno monografijo avtor vstopa na polje, za katerega se zdi, tako pri nas kot tujini, razmeroma (pre)malo obravnavano, vendar si vsekakor zasluži pozornost - ne nazadnje tudi zato, ker avtorjeva izvirna misel taktčno povezuje teoretska stališča avtorjev, ki so v veliki meri pomagali pri izgradnji slovenske filozofske panograme. •

Dr. Milena Bučar Miklavčič, vodja laboratorija Inštituta za oljkarstvo ZRS Koper, o 30-letni zgodovini spremljanja kakovosti v sodobni dobi slovenskega oljkarstva

Strmo navzgor in počasi navzdol

Oljčno olje je najbolj nadzorovano živilo na vsem svetu, saj je zaradi sorazmerno visokih cen pridelave in predelave vrhunskega oljčnega olja zelo izpostavljeno potvorbam. Spremljanje kakovosti oljčnih olj je tako eno od najpomembnejših področij v sektorju, Slovenija pa je na tem področju v stiku z največjimi in najpomembnejšimi državami proizvajalkami. Veliko zaslug za to gre dr. Mileni Bučar Miklavčič, pionirki na področju kakovosti, ki vodi laboratorij Inštituta za oljkarstvo ZRS Koper.

SAŠO DRAVINEC

• **Skrb za kakovost oljčnega olja v Sloveniji je visoka, tukajšnji model organiziranja spremljanja kakovosti je bil tudi zgled za druge države v regiji (Hrvaška, Črna gora). Kakšna je zgodovina spremljanja kakovosti oljčnega olja pri nas?**

“Kmetijski vestnik iz leta 1955 poroča, da so oljarski strokovnjaki že takrat analizirali oljčna olja in sledili mednarodnim smernicam pridelave oljčnih olj vrhunske kakovosti. Leta 1995 smo pričeli s projektom brezplačnih analiz za vse pridelovalce oljčnega olja. S finančno podporo lokalnih skupnosti smo jih izvajali v laboratoriju v LABS. Odziv pridelovalcev je bil v začetku skromen, postopoma pa se je interes povečeval do rekordnega števila 900 analiziranih vzorcev letno. Že leto prej je takrat zasebni raziskovalec Bojan Butinar prenesel prvi raziskovalni projekt 'Izoblikovanje znamke oljčnega olja Slovenske Istre' na novo ustanovljeni ZRS RS Koper. Takrat začeto delovanje smo dobro desetletje kasneje na podlagi desetletne baze podatkov o kemijskih in senzoričnih značilnostih slovenskega oljčnega olja in z velikim prizadevanjem nekaterih neumornih borcev za kakovost oljčnega olja (Angelo Hlaj, Vanja Dujc, Dino Pucer, Dušan Moljk) kronali z zaščito tukaj pridelanega oljčnega olja vrhunske kakovosti. Leta 2007 so namreč Ekstra deviško oljčno olje Slovenske Istre z zaščiteno označbo porekla (ZOP) kot prvi slovenski proizvod vpisali v EU register zaščiteneh označb geografskega porekla.”

• **Prve promocijske aktivnosti po doseženi evropski zaščiti so bile kar zagnane ...**

“V naslednjih petih letih je Skupina proizvajalcev certificiranega olja, ki je bila organizirana pod okriljem Društva oljkarjev slovenske Istre (DOSI) pod vodstvom Dina Pucerja, na razpisih ministrstva za kmetijstvo in čezmejnih projektov Interreg pridobila finančna sredstva za promocijo oljčnega olja vrhunske kakovosti in z različnimi programi veliko doprinesla k dvigu kakovosti slovenskega oljčnega olja ter k osveščanju potrošnikov. Število pridelovalcev in količina pridelanega olja z zaščiteno označbo porekla sta naraščala do rekordnih 53 ton v letu 2011. Stroški certificiranja so bili pridelovalcem povrnjeni iz ukrepov takratne kmetijske politike. V mednarodnem prostoru smo s pridobitvijo evropske zaščite postali ambasadorji Slovenije in postopoma so posamezni oljkarji in oljarji posegali po najvišjih mednarodnih priznanjih. Kasneje so lokalne skupnosti prenehale s finančnimi podporami za izvajanje

Dr. Milena Bučar Miklavčič v dobro opremljenem, a tesnem laboratoriju Inštituta za oljkarstvo ZRS Koper.

programa brezplačnih analiz, tudi povračilo stroškov certificiranja se je po petletnem programu zaključilo. Sledilo je zmanjševanje števila pridelovalcev kot tudi padec splošne zagnanosti oljkarjev za nadaljnji razvoj kakovosti. Še vedno pa vsako leto nekateri posamezniki s svojimi izjemnimi oljčnimi olji poskrbijo, da je Slovenija v mednarodnem prostoru prepoznana kot pridelovalka oljčnega olja vrhunske kakovosti. Spremljanje kakovosti oljčnega olja se nadaljuje v okviru javne službe iz oljkarstva, ki jo koordinira Inštitut za oljkarstvo ZRS Koper. Finančna sredstva za to področje so zelo skromna. V letošnjem programu je zagotovljen denar zgolj za 150 vzorcev odvzetih v oljarnah in 30 vzorcev prinesenih v laboratorij.”

Parametri kakovosti

• **Kateri so ključni dejavniki kakovosti oljčnega olja in kako jih spremljate?**

“Zakonodaja razvršča deviška oljčna olja v kakovostne razrede na osnovi kemijske in senzorične analize. Obvezni kemijski parametri spremljanja kakovosti so kislost, peroksidno število, UV meritve, vsebnost etilnih estrov, ob njih še senzorična analiza. Le na podlagi analize vseh teh parametrov lahko olje razvrstimo v kategorijo ekstra, deviško ali lampante (neprimerno za prehrano). Kislost in vsebnost etilnih estrov je pokazatelj kakovosti plodov pred predelavo. Olja pridelana iz poškodovanih, gnilih, fermentiranih in/ali plesnivih plodov, imajo visoke vrednosti kislosti in visoke vsebnosti etilnih estrov. Visoka vrednost peroksidnega števila pa je pokazatelj neprimerne hranjenja olja (svetloba, temperatura) oziroma starosti olja. Zelo pomembna je senzorična ocena, saj je iz inšpekcijskega nadzora razvidno, da je velikokrat prav senzorična ocena tista, zaradi katere je olje razvrščeno v nižje kakovostne razrede. Za spremljanje kakovosti so potrebni usposobljeni strokovnjaki s kemijskega in senzoričnega področja.”

• **Kako pa je z delovanjem panelov in drugih deležnikov v spremljanju kakovosti?**

“Že leta 1991 je Fabio Koren oblikoval degustacijsko komisijo, ki je do leta 2004 delovala pod okriljem DOSI. Z vstopom v EU in uveljavitvijo evropske zakonodaje, pa je ministrstvo za kmetijstvo obljubilo, da bo pomagalo pri vzpostavitvi akreditiranega kemijskega in senzoričnega laboratorija pod okriljem javnega raziskovalnega zavoda ZRS Koper. Kljub temu, da obljube niso bile izpolnjene, je laboratorij leta 2004 pridobil akreditacijo s pomočjo vrhunske opreme, ustreznih laboratorijskih prostorov in izšolanega kadra LABS ter na osnovi raziskovalnih projektov ZRS Koper. Panel (skupina izoliranih senzoričnih ocenjevalcev) od takrat dalje deluje v okviru Inštituta za oljkar-

Oljkarji se manj odzivajo

• **Kako se na ugotovitve oljarske stroke glede kakovosti oljčnega olja odzivajo oljkarji in oljarji?**

“Opažam, da so odzivi na ugotovitve oljarske stroke slabši kot so bili v razvojnih letih 2007 do 2014, ko smo s Skupino proizvajalcev skupaj iskali finančna sredstva za dvig kakovosti olja. Danes se namreč dogaja, da se trži olja zelo različnih kakovosti po enakih cenah. Zdi se, da oljkarji ne potrebujejo dodatnih izobraževanj o kakovosti, da vedo vse o olju saj google zmore vse. Velikokrat so promocijske objave posameznih pridelovalcev zelo nestrokovne in včasih tudi zavajajoče za potrošnika oziroma uporabnika spletne informa-

“Danes se dogaja, da se trži oljčna olja zelo različnih kakovosti po enakih cenah. Zdi se, da oljkarji ne potrebujejo dodatnih izobraževanj o kakovosti, da vedo vse o olju, saj google zmore vse.”

stvo ZRS Koper. Z evropskimi sredstvi je ZRS Koper opremil senzorični laboratorij. 2008 smo uspeli akreditirati senzorično metodo in tako vzpostavili delovanje prvega akreditiranega senzoričnega laboratorija v Sloveniji. Uprava za varno hrano pa je šele leta 2019 temu laboratoriju podelila status nacionalnega referenčnega laboratorija. Trenutno sem vodja nacionalnega panela z 21 usposobljenimi in pooblaščenimi preskuševalci za senzorično ocenjevanje.”

• **A to ni edini slovenski panel ...**

“Poleg referenčnega nacionalnega panela ZRS Koper delujeta v Sloveniji še panel Goriškega oljarskega društva in panel Društva oljkarjev Brda, ki pa še nimata urejenega statusa profesionalnega panela na način, kot to predpisuje senzorična metoda in kot je sistemsko urejeno delovanje panelov v drugih državah proizvajalkah oljčnega olja. V letu 2011 smo strokovnjaki pripravili osnutek uredbe o postopkih delovanja senzoričnih panelov, ki pa se prav v tem obdobju ponovno usklajuje z izvajalci predpisov na ministrstvu za kmetijstvo.”

cije. Sodelovanje z oljarji je odlično povsod tam, kjer cenijo olja vrhunske kakovosti. Potrebno je poudariti, da imajo prav oljarji veliko zaslug za mednarodno prepoznavnost slovenskega olja, saj brez njih ni mogoče oljk predelati v vrhunske olje. Ko pa oljkarje zanima le količina pridelanega olja in ne kakovost, potem tudi oljarji ne morejo delati čudežev.”

• **Je po 30 letih strokovnega delovanja pri spremljanju kakovosti oljčnega olja vendarle mogoče pričakovati sistemsko ureditev področja - tako glede prostorske umestitve, ki je enkrat že padla v vodo, kot glede financiranja?**

“Po domala 30 letih smo končno postali nacionalni referenčni laboratorij, ki pa še vedno nima lastnih prostorov niti stabilnega financiranja v takem obsegu, da bi se lahko razvijali v skladu z novimi trendi na svojem področju. Zadnje informacije našega vodstva pa so, da se bomo zelo kmalu selili v Livade, v roku petih let pa naj bi v sodelovanju z Mestno občino Koper in ministrstvom za znanost uredili trajnostne prostore za delovanje Inštituta za oljkarstvo ZRS Koper na Plavjah.” •

Oljkarka z glavo, dušo in telesom

Dr. **Milena Bučar Miklavčič** je po izobrazbi kemik, po poklicu in duši pa oljkarka. Je pionirka na področju spremljanja kakovosti oljčnega olja pri nas, vodja laboratorija Inštituta za oljkarstvo ZRS Koper in med vodilnimi strokovnjaki na področju analitike oljčnega olja na vsem svetu. V strokovnem odboru Mednarodnega sveta za oljkarstvo je zadolžena za senzoriko in harmonizacijo panelnih senzoričnih ocenjevanj. Prav te dni usmerja spletno harmonizacijsko konferenco 124 panelov z vsega sveta. Veliko je po svetu, saj jo vabijo v ocenjevalne komisije številnih oljarskih tekmovanj. Milena Bučar Miklavčič se zavzema za čim višjo kakovost oljčnega olja, za transparentnost v sektorju in za nacionalno priznanje oljkarstva kot pomembnega stebra sredozemskega kmetijstva. S svojo doslednostjo, nemajhnostjo in vrhunskim znanjem je pomemben motor razvoja slovenskega oljkarstva. Verjetno je odveč poudariti, da je tudi v prostem času - oljkarka.

Inovativen projekt, ki posveča veliko pozornosti digitalnemu okolju, bo javnosti predstavljen proti koncu leta

Dvojezično najstništvo

Slovenski raziskovalni inštitut (SLORI) je pobudnik in izvajalec novega aplikativnega projekta, s katerim želi prispevati k razvoju sporazumevalne zmožnosti v slovenščini med slovensko govorečimi najstniki in najstnicami v Italiji. Projekt predvideva vrsto dejavnosti, s katerimi bosta avtorici v izbrani ciljni skupini promovirali rabo slovenskega jezika ter spodbujali bralno pismenost in uporabo digitalnih jezikovnih virov.

Dr. Matejka Grgič

Dr. Susanna Pertot

Raziskave so namreč pokazale, da sporazumevalna zmožnost govorcev in govorke slovenskega jezika v Italiji na splošno upada. Do največjega preloma prihaja ob prehodu med t. i. prvo- in drugostopenjsko srednjo šolo (tj. med italijansko srednjo in višjo šolo), ko beležimo tudi znaten osip iz izobraževalnega sistema v slovenskem jeziku, ter nato po končanem sekundarnem izobraževanju (po italijanskem sistemu je to višja šola). Projekt tako nagovarja prvo skupino mlajših govork in govorcev, torej najstnice in najstnike, stare od 12 do 15 let. Ključni dejavnik za zagotavljanje nadaljnje rabe slovenskega jezika je, da govorci in govorke dosežejo visoko

sporazumevalno zmožnost, ta pa danes vključuje v večji meri tudi besedilne spretnosti in bralno pismenost v spletnem, virtualnem in digitalnem okolju. Zato se bodo izvajalci projekta trudili, da pri tej starostni skupini spodbujajo uporabo jezikovnih in drugih spletnih portalov, ki omogočajo izpostavljenost avtentični rabi slovenskega jezika v vseh sporazumevalnih okoliščinah, kar pomeni veliko inovativnost.

Projekt je bil izbran na Javnem razpisu za (so)financiranje projektov, namenjenih predstavljanju, uveljavljanju in razvoju slovenskega jezika ter njegovi promociji v letu 2022. Dejavnosti sofinancira Služba za slovenski jezik Ministrstva za kulturo RS.

Glavno aktivnost projekta predstavlja spletna in tiskana izdaja informativnega gradiva, v katerem bodo zbrani nasveti staršem, učiteljem in vzgojiteljem, animatorjem, svetovalnim službam ter najstnikom in najstnicam. Avtorsko delo bosta prispevali jezikoslovka in prevajalka dr. **Matejka Grgič** ter psihologinja in psihoterapevtka dr. **Susanna Pertot**. V gradivu bodo tudi hiperpovezave do vseh najpomembnejših spletnih virov, orodij in portalov za slovenski jezik ter za jezikovno kombinacijo slovenščina-italijanščina.

Gradivo bo objavljeno na spletnem portalu SMEjse - Slovenščina kot manjšinski jezik, ki je bil lani posodobljen s sofinanciranjem Ministrstva za kulturo RS. S tem bo inštitut še naprej spodbujal rabo spletnega

jezikovnega portala in skrbel za njegovo nadaljnjo nadgradnjo. Hiperpovezave do projekta Dvojezično najstništvo in njegovih rezultatov bodo objavljene tudi na drugih straneh. Spletno in tiskano izdajo gradiva bodo spremljale še druge dejavnosti, kot so svetovalna srečanja za starše v slovenščini in italijanščini ter izobraževalna delavnica za učitelje, vzgojitelje in animatorje.

Ker približno tretjina staršev učencev in dijakov, ki obiskujejo šole s slovenskim učnim jezikom v Italiji, ne zna slovensko, bo poskrbljeno za prevod celotnega besedila v italijanščino in morebitno prilagoditev. Prav tako bo povzetek dela preveden v angleščino, zato da bo lahko s projektom seznanjena mednarodna strokovna javnost. •

Izid znanstvene monografije o razvoju, stanju in perspektivah gospodarstva manjšinske skupnosti

Slovensko gospodarstvo na Tržaškem in Goriškem

Znanstvena produkcija o slovenski narodni skupnosti v Italiji je od nedavnega bogatejša. V poletnem času je namreč luč zagledalo novo monografsko delo, ki ponuja izčrpen pregled razvoja slovenskega manjšinskega gospodarstva in neprecenljivo podlago za razmislek o njegovih razvojnih perspektivah.

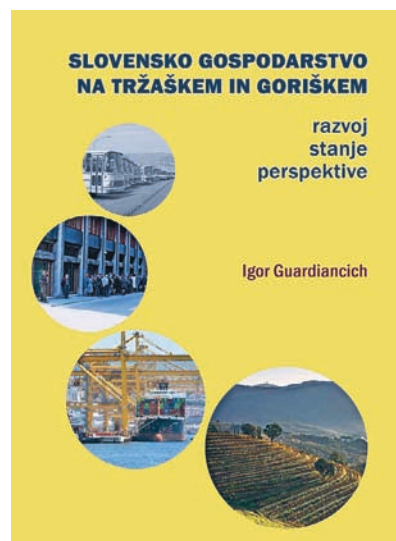
Znanstvena monografija dr. **Igorja Guardiancich**a z naslovom Slovensko gospodarstvo na Tržaškem in Goriškem: razvoj, stanje, perspektive je rezultat izsledkov večletnega raziskovalnega projekta, ki sta ga podprla Slovenski raziskovalni inštitut (SLORI) in Sklad Libera in Zore Polojaz. Delo je svež, izviren in pomemben prispevek k raziskovanju gospodarskega in družbenega položaja Slovencev v Italiji na prehodu iz prejšnjega v novo tisočletje. Knjigo je založila znanstvena založba Annales Znanstveno-raziskovalnega središča (ZRS) Koper.

Avtor monografije je raziskovalec na Oddelku za politologijo, pravo in mednarodne študije Univerze v Padovi, za seboj pa ima že vidno raziskovalno in svetovalno kariero na različnih akademskih in mednarodnih institucijah. Njegove raziskave se osredotočajo na primerjalno politično ekonomijo in socialne politike, tokrat pa je svojo pozornost

posvetil analizi gospodarstva slovenske narodne skupnosti v Italiji, ki ji kot Tržačan tudi sam pripada.

Delo obravnava razvoj slovenskega gospodarstva v Italiji v povojnem času, natančneje od podpisa Londonkega memoranduma leta 1954 do nastopa pandemije covida 19. "Opirajoč se na teorijo institucionalne ekonomije avtor osvetli politično-ekonomski kontekst obdobja, v katerem je manjšinsko gospodarstvo doživelo neverjeten vzpon, in razmere, ki so po razpadu Jugoslavije pripeljale do zloma tedanjega modela družbenega gospodarstva in do posledične prilagoditve novi realnosti, ki je v končni fazi privedla manjšinsko skupnost v položaj ekonomske odvisnosti od državnega financiranja. Povojno gospodarsko parabolo Slovencev na Tržaškem in Goriškem avtor razdeli na tri pomenljive faze - vzpon, propad in odvisnost," je v svoji recenziji napisala dr. **Sara Brezigar**.

Avtor v monografiji oriše zapleteno obdobje razvoja manjšinske

skupnosti, ki so ga zaznamovali številni, pogosto nasprotujoči si notranji in zunanji, lokalni, nacionalni in mednarodni, politični in gospodarski vplivi. Po mnenju drugega recenzenta, dr. **Giovannija Panjeka**, je Guardiancich sprejel veliko in pogumno nalogo, "saj so dogodki še

aktualni in jih ni lahko obravnavati s potrebno odmaknjenostjo".

Igor Guardiancich ponuja novo podlago za premisleke o razvojnih perspektivah slovenske skupnosti na hitro spreminjajočem se mednarodnem, čezmejnem in regionalnem prizorišču. Svoje delo zaključuje tudi s konkretnimi napotki za prihodnji razvoj manjšinskega gospodarstva. Avtorjevo razmišljanje o prihodnosti je mogoče strniti v en pojem, in sicer povezovanje: to je ključno na lokalni ravni in v čezmejnem prostoru, ne nazadnje tudi zato, ker je slovensko gospodarstvo v primerjavi z italijanskim trenutno bolj dinamično.

Monografija je bila prvič predstavljena 22. junija v Barkovljah pri Trstu, pred številnim občinstvom. Z avtorjem se je takrat pogovarjal tržaški novinar **Peter Verč**. Naslednja predstavitev bo na Goriškem, in sicer 6. oktobra ob 18.30 v prostorih Feiglove knjižnice v Trgovskem domu. Razpravo bo povezoval goriški novinar **Andrej Černic**. •

dr. Tereza Pertot, doktorica prava, profesorica na oddelku za pravo ter tolmačenje in prevajalstvo Univerze v Trstu

Spletni velikani veliko služijo, ker jim izročimo naše podatke

Dolgočasno temo, kot je pravo, združiš s komplicirano, kot je umetna inteligenca. Kaj nastane? Užiten pogovor - vsaj z dr. Terezo Pertot. Med njim se je recimo pojavilo vprašanje, kdo nosi odgovornost v prometni nesreči, ki jo je povzročil avtomobil brez voznika. Pertotova, ki jo je ob izjemnem uspehu na maturi na liceju Franceta Prešerna v Trstu leta 2006 sprejel in tudi odlikoval takratni predsednik italijanske republike Giorgio Napolitano, je doktorica prava, ki je študirala v domačem Trstu, a tudi v Veroni in na več nemških univerzah (Regensburg, Bayreuth, Hamburg). Njeno področje je civilno pravo, trenutno pa je zaposlena na oddelku za pravo ter tolmačenje in prevajalstvo Univerze v Trstu.

PETER VERČ
Primorski dnevnik

• Ko smo bralce seznanjali z ukrepi za zaježitev širjenja okužbe s covidom-19, smo opazili, da se slovenski odloki in italijanske uredbe v formi precej razlikujejo. Slovenska določila so bila krajša in jasnejša, italijanska pravila so bila zelo odprta interpretacijam. Je zmeraj tako, da slovenski pravni jezik jasno definira, medtem ko italijanski pušča prostor interpretacijam?

“Ne morem reči, da je zmeraj tako. Italijanski civilni zakonik je bil na začetku zelo jasno napisan, ko pa se je po sili razmer z leti spreminjal, je postal bolj zapleten. Zmeraj je treba upoštevati, kdaj so nastali zakoni in v kakšnih razmerah.”

• Toda proticovidni ukrepi posameznih držav so nastajali istočasno in v enakih težkih razmerah.

“Drži. A pri razliki med slovenskimi in italijanskimi odloki je treba tudi upoštevati značilnosti jezika. Pravna slovenščina, tako kot tudi nemščina, dopuščata večkratno ponavljanje istih izrazov, to je celo dobrodošlo. Italijanščina pa je drugačen jezik, ki ne ljubi ponavljanja. Zato pa je dobrodošlo, da uporabljaš čim več sinonimov. To se pozna tudi v pravu.”

• Mar to pomeni, da imajo italijanski odvetniki zaradi jezikovne prožnosti lažje delo? Lažje najdejo trik, ki lahko pomaga v sodnem sporu?

“Ne verjamem. Menim, da se delo pravnikov ne razlikuje glede na državo. Zmeraj moraš preverjati skladnost z ustavo in ujemanje z zakonodajo EU, zmeraj moraš pravilno umestiti posamezne zakone ...”

• Skratka moči argumenta ne moreš izpodnesti z jezikovnimi akrobacijami.

“V pravu so zmeraj najpomembnejši argumenti. In to velja za vse države.”

• Ko sva že omenila covid-19 ... Kakšen izziv je bil to s pravnega vidika, ko pa so v kolizijo prišla pomembna ustavna načela, kot so pravica do zdravja, pravica do osebne svobode, pravica do dela ter pravica do zbiranja in združevanja?

“Gotovo je bilo iskanje ravnovesja zahtevno. Iz vrst pravnikov so tudi prišla zelo različna stališča, kar je v takih primerih razumljivo.”

• Celotno ustavno sodišča v posameznih državah so sprejemala vsebinsko različne odločitve.

“Drži, a to je občutljiva tema, rekla bi tudi že politična tema in se v njo raje ne bi spuščala.”

• Kakšen izziv pa je za pravnike razmah umetne inteligence, ki operira z ogromnim številom podatkov?

“Umetna inteligenca res potrebuje ogromno podatkov, tudi osebnih podatkov. To samo po sebi seveda ni problematično, je pa iz pravnega vidika zelo pomembno, kje končajo ti podatki in kako se

dr. Tereza Pertot

uporabijo: kdo jih dobi, kako jih pridobi, pod katerimi pogoji jih lahko uporablja ...”

• Tu trčita splošni interes družbe, da napreduje v razvoju, in pravica posameznika, da zavaruje svojo zasebnost, kajne?

“Tudi, čeprav je vprašanj še in še. Še sama se do pred kratkim nisem dobro zavedala, kaj sledi odločitvi, da spletni strani dovolim uporabo spletnih piškotov. Klikneš, samo da izgine tista pasica ... Ampak s tem, da privoliš v uporabo podatkov, nekomu omogočiš, da s tistimi podatki

Če pravne probleme predstavljamo javnosti, je to lahko zelo koristno. Lahko pomagamo posamezniku, da bo, recimo, ob dedovanju vedel, kaj mora storiti, na koga se lahko obrne. Pri več konkretnih primerih bi bilo naše srečevanje koristno.

služi, ti pa nimaš več pregleda nad tem. Še zmeraj je tako, da večina ljudi prej izbere brezplačno storitev za ceno osebnih podatkov kot pa varovanje zasebnosti za dva ali tri evre recimo. Mi se ne zavedamo, da spletni velikani veliko služijo, ker jim izročimo naše podatke.”

• Menite, da bomo za razvoj družbe vsekakor morali žrtvovati nekaj zasebnosti?

“Gotovo bo vprašanje varovanja podatkov postalo bolj prisotno, kaj se bo zgodilo, pa težko rečem. Seveda je možno, da bo tako kot pravite.”

• S čim se pravzaprav ukvarjate v svojem raziskovalnem projektu na Univerzi v Trstu?

“Ukvarjam se ravno z razmerjem med podatki in umetno inteligenco. Treba je vedeti, da umetna inteligenca ne samo zbira podatke, a jih tudi ustvarja. Proučujem ta vidik, hkrati pa se postavlja cela vrsta zanimivih vprašanj, recimo

vprašanje digitalne dediščine. Kdo ima dostop do podatkov osebe, ki je umrla? Morda imajo dediči interes, da ti podatki niso več dostopni. Nastajajo torej nove etične dileme, hkrati pa tudi zelo praktična vprašanja. Kaj če umetna inteligenca sama ustvari sliko, kdo nosi avtorske pravice? Kaj se zgodi, ko je avto, ki se vozi sam, udeleženec prometne nesreče? Kdo odgovarja?”

• Tržaška univerza ima svojevrstno ureditev, saj ste pravniki in prevajalci v istem oddelku, nekoč bi se reklo, da spadate pod isto fakulteto.

“Da, to je posebnost tržaške univerze.”

• Če ne bi bilo tako, verjetno ne bi nastal podiplomski program italijansko-slovenskega prevajanja pravnih besedil.

“Res je, verjetno bi do tega težko prišlo. Zaradi te povezanosti prava in prevajalstva sicer že obstajajo drugi zanimivi programi, kot je pravno prevajanje.”

• Bili ste zraven, ko so avgusta predstavili javnosti program slovensko-italijanskega prevajanja pravnih besedil. Kdo ima največ zaslug, da ga je univerza uveljavila?

“Prav gotovo sta bili ključni podbuda in finančna podpora Dežele Furlanije - Julijske krajine, ki je izkoristila sredstva, ki so na razpolago po 8. členu državnega zaščitnega zakona za slovensko manjšino. Soudeležen je bil seveda Centralni urad za slovenski jezik, ki deluje na deželi. Tržaška univerza in predvsem njen oddelek za pravne in jezikoslovne študije, tolmačenje in prevajanje pa sta prevzeli organizacijo.”

• Zanimivo je, da so predavnice za prevajalce ravno v Narodnem domu v Trstu, od koder se bo univerza umaknila slovenskim organizacijam. O prenosu lastništva Narodnega doma od univerze na slovensko fundacijo ste govorili tudi na junijskem srečanju slovenskih pravnikov v Italiji. Kako pogosto se srečujete?

“Mislite formalno ali neformalno?”

• Oboje.

“Neformalno kar pogosto. Seveda ne vsi, ker nas je dosti, ampak mnogi se med sabo poznamo ali vsaj vemo drug za drugega. Izmenjava mnenj je zelo koristna, ker nam pomaga pri našem delu. Lepo je, da si je Slovenski raziskovalni inštitut (Slori) zamislil to organizirano srečevanje slovenskih pravnikov. Upam, da bo teh srečanj veliko.”

• Zakaj so koristna?

“Izmenjava mnenj, tudi ekspertiz, veliko pomaga vsakemu od nas. Vsi imamo svoja področja, zato je koristno, da slišiš mnenje nekoga, ki se na določeno stvar dobro spozna.”

• So taka srečanja koristna le za vas pravnike ali so lahko tudi za celotno skupnost Slovencev v Italiji?

“Tudi za celotno manjšino, prav gotovo. Če pravne probleme predstavljamo javnosti, je to lahko zelo koristno. Lahko pomagamo posamezniku, da bo, recimo, ob dedovanju vedel, kaj mora storiti, na koga se lahko obrne. Pri več konkretnih primerih bi bilo naše srečevanje koristno. Pravzaprav bi verjetno morali tudi mi pravniki razmisliti o tem, kako smo lahko koristni.”

Zavod za varstvo kulturne dediščine

Še danes pogosto slišijo: dober dan, je to spomeniško?

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije ima dve glavni organizacijski enoti: Center za konservatorstvo in Službo za kulturno dediščino. Služba za kulturno dediščino izvaja državno javno službo na ozemlju države Slovenije in ima v ta namen sedem območnih enot: Območno enoto Kranj, Območno enoto Ljubljana, Območno enoto Maribor, Območno enoto Celje, Območno enoto Novo mesto, Območno enoto Nova Gorica in Območno enoto Piran. Območna enota Piran pokriva prostor štirih obalnih občin: Občine Piran, Občine Izola, Občine Koper in Občine Ankaran. Pred organizacijo službe v sedanji obliki je delovala pod različnimi nazivi. Nastala je leta 1962 kot Zavod za spomeniško varstvo s sedežem v Piranu. Še danes velikokrat po telefonu slišimo: "Dober dan, je to spomeniško?"

VOJKA ZUBIČ PAHOR
strokovna sodelavka,
ZVKDS, OE Piran

Čeprav se nazivi in organizacija dela spreminjajo po poslanstvo in naloge službe ostajajo. Identificiranje, analiziranje, vrednotenje nepremične dediščine ter z njo povezane premične dediščine, spremljanje stanja na terenu, nadzor nad posegi v dediščino in raziskavami dediščine, priprava predlogov in strokovnih podlag za razglasitev spomenikov, izdajanje kulturnovarstvenih pogojev, mnenj, soglasij in drugih aktov, nasveti za lastnike in sodelovanje v mednarodnih projektih so nekatere izmed njih.

Vpisanih je nekaj čez 1000 enot kulturne dediščine

Na območju OE Piran imamo nekaj čez tisoč enot kulturne dediščine vpisanih v Register kulturne dediščine Slovenije. Od tega je 364 spomenikov, med njimi so spomeniki državnega pomena: Socerb - Grad, Socerb - Območje gradu Socerb, Koper - Samostan Santorijeva 9, Izola - Arheološko najdišče Simonov zaliv, Piran - Krstilnica sv. Janeza Krstnika, Piran - Cerkev sv. Jurija, Piran - Zvonik sv. Jurija in Sečovlje - Muzej solinarstva v Sečoveljskih solinah.

Oboje, velik časovni razpon in množica enot dediščine je pripeljalo do nastanka obsežne zbirke dokumentarnega gradiva. ZVKDS, OE Piran, ki ji bomo rekli kar Zavod, hrani vso dokumentacijo od nastanka leta 1962 in še pred tem. V svojem arhivu imamo tako tudi korespondenco in gradivo Komisije za spomeniško varstvo, ki je delovala pri Občinskem ljudskem odboru v Piranu od leta 1956 do 1961 in Komisije za spomeniško varstvo Okrajnega ljudskega odbora Koper od leta 1955 do 1965.

Če so vam všeč številke: imamo 1048 diafilmov in 2845 negativ filmov. Vsak film ima običajno 24 ali 36 posnetkov, kar v povprečju znese 116.800 posnetkov. V planoteki je 2400 enot, imamo 650 CD-jev, 5385 enot knjižnega gradiva. Vseh izdanih kulturnovarstvenih pogojev, mnenj, soglasij in drugih aktov nismo nikoli prešteli. Skupno z vlogami in prilogami pa jih je približno 190 tekočih metrov. Poleg tega pa je seveda še vsa ostala poslovna korespondenca. Z dokumentacijo se je ukvarjalo veliko delavcev na Zavodu, posebej pa moramo omeniti go. Danilo Biščak, ki je bila vrsto let zaposlena kot gradbena tehničarka in je skrbela med drugim tudi za zavodsko dokumentacijo.

Dokumentarno gradivo imamo hranjeno in opisano glede na fizično

obliko. Samo gradivo je neuporabno, če ga ne spremljajo ustrezni podatki. V ta namen imamo bazo podatkov v katero vnašamo podatke za vse vrste dokumentacije. Posamezne enote opisujemo z metapodatki: evidenčna številka dediščine, občina, naselje, naslov, datum nastanka, avtor, format, merilo, itd. Nekateri podatki so v vseh podatkovnih zbirkah enaki, drugi se razlikujejo glede na gradivo. Dodamo še opombe ali pojasnilo, ki nam je pri delu v pomoč. Preko metapodatkov z izborom pridemo do iskanega gradiva.

Diaposnetke in negative shranjujemo v zanje primernih ovojih in kovinskih omarah. Negativi imajo vsi bodisi pozitiv bodisi kontaktno kopijo. Starejši negativi tudi fotografijo večjega formata, pritrjeno na karton. Tej zbirki pravimo fototeka.

V planoteki so večinoma arhitekturni posnetki, načrti različnih objektov. Veliko jih je izrisanih ročno, z rotringom na pavs papir. Kot taki so so priče nekih minulih časov, lepi že na pogled. Nekaj jih imamo v primernih predalnikih, da so poravnani, žal pa so ostali v tulcih, kar zanje ni najbolje. Planoteka zajema tudi topografske kartone stanovanjskih objektov znotraj mestnih jeder Pirana, Izole in Kopra. Topografski karton je posnetek obstoječega stanja objekta, ki vsebuje skico situacije objekta na kopiji katastra, tlorise, prereze, fasade in ponekod detajle okenskih in vratnih odprtih ali kakšne druge posebnosti. Topografski kartoni so nastajali kot del študijske prakse študentov Fakultete za arhitekturo nekeje med leti 1975 in 1988. Seveda pa imamo v tej zbirki tudi fotografske tričrtnice in geodetske posnetke ter arhitekturne posnetke nastale z računalniškimi programi.

Knjižnica zavoda je pri Narodni in univerzitetni knjižnici vodena kot specialna knjižnica. Gradiva nimamo vpisanega v sistem Cobiss, NUK-u pa letno pošiljamo poročilo o knjižnem fondu. Knjižna zbirka vsebuje predvsem strokovno gradivo iz našega delovnega področja in je v prvi vrsti namenjena strokovnim delavcem, kar pa ne pomeni, da si knjige ne morete ogledati ali izposoditi. Nekaj manj kot tretjina knjižne zbirke so različne strokovne podlage in smernice, konservatorski programi, projekti in načrti, konservatorska poročila, poročila o arheoloških sondiranjih in izkopavanjih, poročila o restavratskih raziskavah in podobno. Zavod hrani tudi obsežno topografsko memorialnih spomenikov in dediščine NOB, ki jo je v sedemdesetih letih 20. stoletja opravil in uredil Anton Lovšin.

Digitalizacija gradiva

Na zavodu že več kot desetletje poteka projekt digitalizacije gradiva. Skoraj v celoti imamo digitalizirano planoteko in diateko, tretjino negatke in zbirko kulturnovarstvenih soglasij za vse občine od leta 1962 do 1993. V celoti je digitalizirana topografija memorialnih spomenikov in dediščine NOB. Razen planoteke, kjer so nam večje formate pred leti skenirali zunanji izvajalci, smo vse ostalo opravili sami. Pri digitalizaciji upoštevamo osnovne standarde za digitaliziranje posameznih zvrsti do-

Cesta čez Titov trg

kumentacije. Digitalizacija je počasno in predvsem dolgočasno delo, ki pa se večkratno obrestuje. S par kliki pridemo zaposleni do skenograma na svojem računalniku, ob tem pa izvorno gradivo pustimo pri miru in ga ne uničujemo s pregledovanjem. V času dela na domu ob izbruhu epidemije Covida 19 smo med drugim evidentirali in digitalizirali gradivo obeh prej omenjenih komisij za spomeniško varstvo, kamor sodi tudi obsežen fond negativov in fotografij v katerem je okoli 1.200 posnetkov. Digitalno in digitalizirano gradivo ter kopijo CD-teke hranimo na zunanjih trdih diskih in strežnikih.

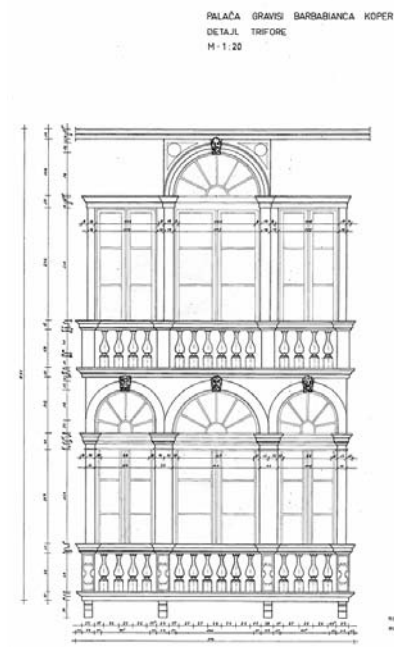
Pri hranjenju dokumentacije si moramo ves čas postavljati vprašanje ali je gradivo dostopno in uporabno in ali bo tako tudi v prihodnje. Analogna oblika je zanesljiva. V roko primemo fotografijo, načrt ali knjigo, pogledamo in preberemo. Potrebujemo pa omaro ali polico in mi moramo priti do nje. Digitalna oblika ima svoje prednosti, skrbeti pa je potrebno za to, da imamo ustrezen bralnik in program oz. da takšno dokumentacijo posodabljam. Dostopna je praktično od kjerkoli in ne zavzame nič prostora. Na Zavodu imamo in uporabljamo obe vrsti dokumentacije in vsaka ima svoje prednosti in slabosti. Svoje prednosti in slabosti ima tudi digitalna fotografija. Množica neselecioniranih in neopisanih fotografij nima nobene vrednosti je dolgoročno neuporabna. Izbor in opis vzame veliko časa, ki ga pogosto nimamo. V dokumentaciji Zavoda tako opažamo, da imamo v zadnjih letih praznino v fototeki, čeprav vemo, da je narejenih veliko fotografij. Na ravni celotnega ZVKDS je v pripravi program za hranjenje in opis digitalnih fotografij, kar bo gotovo pripomoglo k temu, da ohranimo fotodokumentacijo za prihodnost.

Dokumentarno gradivo Zavoda je dostopno tudi širši javnosti. Poleg

Zakona o varstvu kulturne dediščine, ki vsakomur omogoča dostop do informacij o dediščini ima po Zakonu o dostopu do informacij javnega značaja vsak zainteresiran posameznik pravico do vpogleda, prepisa, fotokopije ali elektronskega zapisa dokumenta, ki ga zavod izdela sam, v sodelovanju z drugim organom ali ga pridobi od drugih oseb. Z drugimi zakoni (npr. Zakon o varstvu osebnih podatkov ali Zakon o avtorskih pravicah) je v nekaterih primerih dostopnost nekoliko omejena. V takih primerih boste morda lahko dobili gradivo samo na vpogled ali pa bodo pobeljena osebna imena. Vlogo za dostop do informacij javnega značaja lahko napišete prosto, lahko pa obrazec z imenom Zahteva za dostop do informacij javnega značaja poiščete na naši internetni strani www.zvkds.si pod zavihkom Katalog informacij javnega značaja.

Prostorska stiska v Piranu

Za konec pa še to. ZVKDS, OE Piran se srečuje s prostorsko stisko že veliko let. Gradivo smo imeli v vseh pisarnah, na hodnikih, včasem prostoru na drugi lokaciji in v najetem prostoru v Kopru. V času, ko nastaja prispevek Zavod obnavlja nove poslovne prostore na Ukmarjem trgu 2 v Kopru, zato je veliko gradiva deponiranega. Želimo si, da bi imeli dokumentacijo na enem mestu in v prostorih opremljenih tako, kot velevali sodobni standardi za hrambo dokumentarnega in arhivskega gradiva in lažje dostopno tako strokovnim delavcem kot zunanjim uporabnikom. Dokumentarno gradivo je, veste, na nek način kot dobro vino. Vinarji ga spoštujejo, zato ga hranijo v prostoru, ki ima primerno temperaturo, v katerem ni preveč svetlo in ne prevlažno. Tako bo svojo zlahtnost ohranilo še dolgo in z leti postajalo samo še bolj dragoceno. •

Koprska palača Gravis Barbabianca

Izola v 60. letih prejšnjega stoletja.

Med letoma 1912 in 1953 je po Piranu vozil tramvaj

110 let piranskega tramvaja

Redki so prebivalci Slovenske Istre pa tudi obiskovalci iz bolj oddaljenih krajev, ki po zaslugi poznane kolesarske in peš poti še niso slišali za znamenito ozkotirno železniško progo, poimenovano "Porečanka" ali "Istrijanka", ki je med letoma 1902 in 1935 povezovala Poreč s Trstom. Proga je odločilno vplivala na gospodarski napredek istrskih mest in njihove podeželske okolice, skozi katero se je vila in ji služila kot prometna žila za prevoz raznovrstnega živeža kot so ribe, kmetijski pridelki, piranska sol, pa tudi izdelki piranske kemične industrije in kamenje iz bližnjih kamnolomov. Nekoliko manj znana širši javnosti pa ostaja zgodovina piranskega tramvaja, čigar obstoj lahko povežemo z izgradnjo "Porečanke".

MATEJ MUŽENIČ

višji arhivist, Pokrajinski arhiv Koper

Tračnice so v pičlih šestih mesecih položili na traso, po kateri je malo pred tem vozil trolejbus.

Piranski mestni svet si je močno prizadeval, da bi se ozkotirna železnica čimbolj približala mestnemu središču, a bi ta krak zahteval visoke dodatne stroške, kar je v kombinaciji z reliefnimi danostmi botrovalo odločitvi, da je proga dosegla le Portorož in Lucijo. Do Pirana je tako ostalo še pet kilometrov poti, ki so jo sprva premagovali s Trolejbusom Daimler. Obratovati je začel 24. oktobra 1909 ter vozil od Tartinijevega trga v Piranu, mimo Portoroža do železniške postaje v Sv. Luciji. Poganjala sta ga dva elektromotorja, ki sta se napajala z električno energijo, pridobljeno iz manjše elektrarne v bližini ladjedelnice Appolonio pri Bernardinu.

Prevažal je lahko 25 ljudi (15 sedežev in 10 stojišč), zaradi svojih trdih, polnih gumijastih koles pa ni slovel po udobni vožnji, kar je bil eden od vzrokov, da so ga samo po dveh letih uporabe ukinili.

Veliko bolj učinkovito rešitev so videli v gradnji tramvajske proge, česar so se lotili kmalu po 11. septembru 1911, ko je z Dunaja prispelo pismo s koncesijo za odsek iz Lucije do Pirana. V pismu je bilo strogo zapovedano, da v poštevek pride le tramvaj na električni pogon, brez neposredne povezave z železnico. Prvi izračuni so pokazali, da bodo stroški izgradnje tramvajske proge znašali 180.000 kron, ta izdatek pa so upravičevali z naštevanjem številnih ugodnosti, ki bi jih proga prinesla tako lokalnemu, pretežno kmečkemu prebivalstvu kot tudi razvoju turizma in ostalih vej gospodarstva. Piranska mestna oblast je neprestano poudarjala, da ne želijo ostati prikrajšani za številne ugodnosti, ki jih uživajo mesta z vzpostavljenimi železniškimi povezavami.

Dodaten argument za ta infrastruktturni projekt so našli tudi v ugotovitvi, da je bil Piran že od nekdaj tesno povezan s Trstom, le da v preteklosti prek morja, tehnični napredek pa je po novem omogočil tudi učinkovito kopensko povezavo.

Mestna oblast je še posebej opozarjala na velik potencial razvoja zdraviliškega turizma v Portorožu in bližnji okolici, kar je že samo po sebi govorilo v prid izgradnji proge in na tak način boljši dostopnosti do turističnih nastanitev.

Nenazadnje je Portorož z okolico iz leta v leto obiskalo vse več turistov iz tujine, temu pa je bilo potrebno prilagoditi tudi gradnjo sodobnih komunikacijskih in raznih drugih objektov. Lokalna cesta Piran - Portorož - Sv. Lucija pa je bila tudi izven sezone obremenjena z vozili in vpregami kot tudi s številnimi pešci, kar je botrovalo nenehnim nesrečam in zamaškom.

V času od 20. julija 1912 do 31. avgusta 1953 se je Piran lahko postavil ob bok velemestom s tramvajem, kot so Dunaj, Paris, Rim, Berlin, Houston, Dallas.

Iz dokumenta, datiranega 19. januarja 1908, v katerem Občina Piran navaja razloge za izgradnjo tramvajske proge je razbrati, da se oblast ni veliko ukvarjala s predvidenimi stroški izgradnje in vzdrževanja tramvajske proge, saj se je po njihovem izračunu višina vloženih sredstev s strani italijanskih in avstrijskih kapitalistov v turistično infrastrukturo na območju Pirana povečala z 260.000 na 1.500.000 kron, temu primeren naj bi bil tudi višji dohodek občine, s pomočjo katerega bi se financirala izgradnja tramvajske proge.

Ne le za turiste in meščane, tudi za delavstvo

Da proga ni bila namenjena zgolj turistom in piranskim meščanom priča podatek, ki navaja, da se je v prvih letih 20. stoletja močno povečalo število hiš na podeželju, po nekaterih izračunih naj bi celo preseglo število hiš v mestnem središču. V kolikor zanemarimo propagando, ki morda ne odslikava realnega stanja na terenu, ne smemo spregledati dejstva, da je podeželsko prebivalstvo postajalo vse bolj odvisno od mesta, kar tudi je močno pospešilo fluktuacijo prebivalstva iz ruralnega v urbano okolje in obratno.

Dokument obenem navaja, da bi proga odločilno vplivala na še hitrejši in učinkovitejši rast številnih industrijskih obratov, ki so v tem obdobju že delovali na območju Pirana: mestna klavnica, tovarna steklenine, mila, olja, sode, ogljikovega disulfida, ladjedelnica, plinarna in skladišče soli. Hkrati bi bilo tudi poskrbljeno za nemoteno pretočnost delovne sile, ki je prihajala na delovno mesto iz bližnjih in bolj oddaljenih krajev.

Kot že omenjeno, se je Občina Piran lotila gradnje tramvajske proge kmalu za tem, ko je s strani cesarsko-kraljevega železniškega ministrstva na Dunaju dobila koncesijo oz. dovoljenje. Tračnice so v pičlih šestih mesecih položili na traso po kateri je malo pred tem vozil trolejbus. Ker je tudi tramvaj za pogon potreboval elektriko, so obdržali drogove, ki so služili za na-

pajanje trolejbusa. Tako je tudi tramvaj 20. julija 1912 svojo pot začel na Tartinijevem trgu, jo nadaljeval vzdolž obale mimo Portoroža vse do železniške postaje v Sv. Luciji. Dolžina proge je v celoti merila 5,4 kilometre ali natančneje 5447 metrov, temu pa je bilo potrebno zagotoviti tudi vso ustrezno infrastrukturo. Zagotovo je takrat največji zalogaj predstavljala izgradnja remize (prostor za shranjevanje, čiščenje in popraviljanje tirnih vozil), ki so jo postavili ob nekdanji tovarni "Salveti" na Fornačah.

Tramvaj je v glavnem služil prevozu turistov od postaje v Sv. Luciji do Pirana oz. do zelenih turističnih nastanitev. Turisti so se lahko posluževali zaprtega ali odprtega tipa voza. Zaprt voz je lahko sprejel 40 potnikov, saj je ob stojiščih razpolagal z dvajsetimi sedišči, njegova odprta inačica pa je lahko sprejela 32 potnikov. Vozove sta poganjala dva električna motorja s po 30 konjskimi močmi, povprečna hitrost pa ni presegla 30 km na uro.

Kljub temu da so smotrnost izgradnje tramvaja opravičevali tudi z gospodarskega vidika, v smislu prevoza raznih surovin za potrebe lokalne industrije kot tudi prevoza končnih produktov, do te vrste transportov ni nikoli prišlo. Uvideli so, da bi bilo nemestno prevažati raznovrstne surovine skozi turistično naselje in tako z dodatnim hrupom in potencialnim onesnaževanjem vznemirjati mirnega oddiha željne turiste.

Vagone odpeljali v Dubrovnik in Sarajevo

Z leti je se je napredek med ostalim kazal tudi v vse bolj razvejani cestni mreži ko tudi v novih in sodobnejših oblikah cestnega transporta. Posledično je tramvaj začel izgubljati na priljubljenosti kot tudi na funkcionalnosti, medtem pa so zaradi dotranjanosti postajali stroški vzdrževanja vse višji.

Odločilni udarec piranskemu tramvaju je zadala ukinitve znamenite "Porečanke" leta 1935, ko se je posledično tudi drastično zmanjšalo število pot-

nikov iz Sv. Lucije do Pirana. Po koncu 2. sv. vojne je bila v glavnem usoda tramvaja že zapečatena, kar je uvedba avtobusnih prevozov le še potrdila. Ne dolgo za tem, natančneje 31. avgusta 1953 je bil tramvaj tudi uradno ukinjen. Vozove so kmalu za tem natovorili na motorne jadrnice in jih odpeljali v Dubrovnik in Sarajevo.

Za konec namenimo še nekaj besed dokumentu, naslovljenemu "Regolamento generale di esercizio per il personale della tramvia elettrica Pirano - Portorose". Gre za pravilnik iz leta 1929, ki je bil namenjen osebju, ki je tako ali drugače upravljalo s tramvajem. Pravilnik nam ponudi lep vpogled v način delovanja samega tramvaja kot tudi v številne nevarnosti, s katerimi se je osebje vsakodnevno soočalo pri upravljanju le-tega.

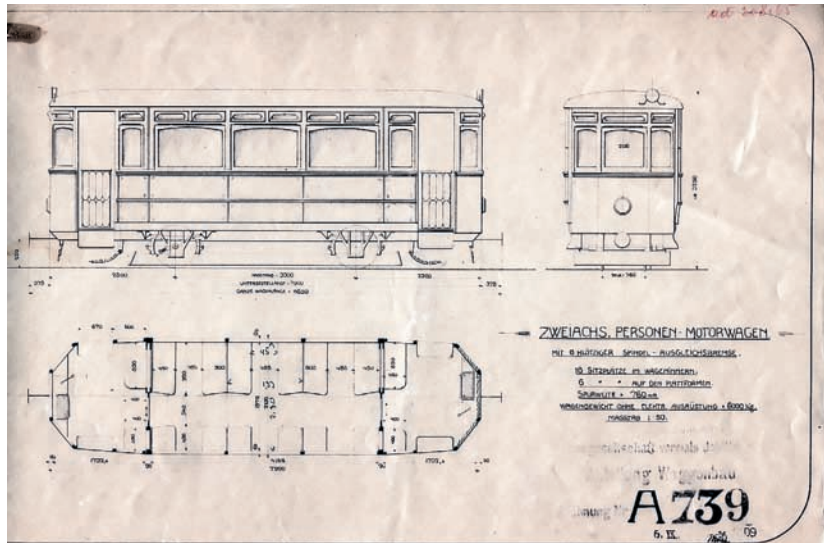
V prvem delu pravilnika je 29 splošnih določb, kot so na primer: "pred odhodom, odhod, uporaba regulatorja, ustavitev na postaji, vzvratna vožnja, vožnja navkreber, v primeru nevarnosti, previdnost med vožnjo itd". Drugi del pravilnika opredeljuje dolžnosti kontrolorja in sicer v skupno kar sedemnajstih točkah. Nakar sledi poglavje "signali", kjer so v šestih točkah podrobno opisani oziroma opredeljeni posamezni signali za javljanje premika, ustavljanja ali potencialne ogroženosti. V treh točkah so nato opredeljena še posebna pravila za upravljalca, ki pretežno apelirajo na njegov bonton do potnikov. Predzadnje poglavje pravilnika podrobneje opredeljuje pogoje potniškega prometa, v smislu dolžnosti in pravil, ki se jih morajo držati potniki (način vstopa in izstopa, način plačila, obnašanje med vožnjo itd.). Na koncu so izpostavljeni še nekateri varnostni ukrepi, ki so se jih bili dolžni držati ostali udeleženci prometa v primeru neposredne bližine tramvaja.

Za njim se ni ohranila nobena oprijemljiva sled

Minilo je več kot pol stoletja, od kar je bil tramvaj ukinjen in žal tudi odpeljan v tujino, tako da se za njim ni ohranila nobena oprijemljiva sled. So pa zato toliko bolj neprecenljivi spomini nekaterih domačinov, ki s precejšnjo metro nostalgije opisujejo svoja doživetja vezana na potovanje s tem prevoznim sredstvom. Glede na časovno oddaljenost lahko pretežno beremo spomine oseb, ki so na tramvaj gledali še skozi otroške oči, kar se odraža v precej čustvenih izpovedih kot je na primer slednja: "Tramvaj - to je bil dogodek. Vedno si se ustavil, ko je šel mimo tebe, čeprav si ga včeraj videl, pa predvčerajšnjim tudi in si vedel, da ga boš jutri ponovno. Ampak bil je tako lepo narejen, iz lesa, pobarvan v različnih barvah; čudovito prevožno sredstvo. Zdelo se nam je, kot da smo v kočiji, ko smo sedeli v tramvaju. Bili smo v elementu mesta s tramvajem [...] (izpoved objavljena v knjigi Srečanja v Piranu 2, avtorice Špele Pahor).

Prav tako čustveno izpoved poda domačin Giulio Ruzzier, ko pravi, da se še kako dobro spomni dneva, ko se je tramvaj po več kot 40 letih delovanja podal še na svojo zadnjo pot, vendar tokrat ne več po tirnicah, temveč naložen na plovilo Nanos in preko morja odpeljan neznano kam.

No, mimo dejstva, da se v tem času Piran lahko postavi ob bok velemestom s tramvajem, kot so Dunaj, Paris, Rim, Berlin, Houston, Dallas, pa ne moremo. •

Skica tramvaja

Tjaša Miklavčič, Pokrajinski muzej Koper

Muzej - prostor vseživljenjskega učenja

Pokrajinski muzej Koper se je že zelo zgodaj zavedal pomena pedagoške dejavnosti v muzeju. Temelje pedagoški dejavnosti je med leti 1997 in 2004 postavila kustodinja Tina Novak Pucer, opravila je izjemno pomembno delo. Njeno poslanstvo je nadaljevala in razvijala kustodinja Brigita Jenko do leta 2020, v tem obdobju je pedagoška dejavnost muzeja doživela razmah z rekordnimi številkami obiskovalcev. V času epidemije je bila kulturna dejavnost izjemno prizadeta, muzeji so samevali, otrokom je bilo onemogočeno obiskovati muzeje. Vzpostavljane pozitivnega odnosa do kulturne dediščine je dolgotrajni proces, ki je bil v času epidemije prekinjen. Kako po covidu vzpodbuditi obisk muzeja je bila tudi iztočnica za pogovor s Tjašo Miklavčič, kustodinjjo pedagoginjo v Pokrajinskem muzeju Koper.

• Nam lahko na kratko predstavite delo kustosa pedagoga v muzeju?

“Kustosu pedagogu je zaupana pomembna naloga, da pomaga vzgajati mlade v kulturno zavedne osebe, ki bodo znale ceniti kulturno dediščino in pomen njenega ohranjanja in varovanja. Naš cilj je otroke navdušiti nad kulturno dediščino, jih aktivno vključiti in v njih spodbuditi radovednost, kreativnost, željo po pridobivanju novega znanja, raziskovanju, preizkušanju, reševanju problemov. Delo kustosa pedagoga je zelo razgibano, znanje je potrebno nenehno nadgrajevati, delo zajema tako organizacijo in zasnovo različnih dogodkov, delavnic, vodstev, kot sodelovanje pri snovanju razstav, priročnikov, vodnikov, da bodo primerni za različne starostne skupine obiskovalcev.”

• Katere delavnice ponujate? Lahko predstavite nekaj najuspešnejših? Kateri so po vašem mnenju vzroki za njihovo uspešnost?

“Nabor delavnic, ki jih ponujamo v muzeju, je zelo raznolik. Delavnice so prilagojene različnim starostnim skupinam, od vrtčevskih otrok naprej, zajemajo vsa zgodovinska obdobja in so prilagojena učnim načrtom.

Ena najbolj priljubljenih delavnic je zagotovo delavnica Od niti do oblačila. Delavnica temelji na povezovanju starejših in otrok, starejši otrokom predajajo svoje življenjske izkušnje, pripovedujejo o postopkih izdelovanja oblačil ter otroke učijo kvačkanja in drugih ročnih spretnosti.

Med bolj zanimive delavnice sodijo tudi Arheopeskovnik, pri kateri se otroci prelevijo v prave arheologe na izkopavanjih, Kruha in iger, kjer s pomočjo replik posodja, oblek in igralnih pripomočkov spoznavamo življenje Rimljanov na naših tleh pred 2000 leti in skozi rimske igre urimo svoje taktične sposobnosti ter delavnica Izdelajmo mozaik.”

• Kako učencem, ki nimajo možnosti obiskati muzeja, približati muzejske vsebine?

“V primerih, ko otroci ne morejo obiskati muzeja, lahko muzej obišče njih! Delavnica Muzejski kovček na obisku je namenjena zlasti otrokom prve triade, lahko pa se jo prilagodi

Vrtčevski otroci na delavnici Izdelajmo mozaik

tudi starejšim. Delavnica je pri otrocih zelo priljubljena, kustos pedagog, na povabilo šole, obišče otroke v razredu s starodavnim kovčkom polnim zanimivih predmetov, ki jih nato skupaj odkrivamo ter pri tem spoznavamo delo muzeja in njegovo poslanstvo.

Veliko zanimivih stvari najdemo tudi na naši spletni strani www.pokrajinskimuzejkoper.si, kjer lahko vstopite v Virtualni muzej, si ogledate elektronski zbirki Novejše zgodovine in Zbirko čipk in vezenin, v razdelku Zabava pa najdemo tudi različne kvize, s katerimi lahko preverimo svoje znanje, igrice Mizica, pogrnj se! in Obleci svojo nošo.”

• Kako pa je z obiskom izven ustaljenih šolskih programov? Tukaj mislim predvsem na ponudbo za družine in mlajše otroke, tudi turiste.

“Otrokom ponujamo veliko možnosti za aktivno preživetje prostega časa, na različnih delavnicah, ki jih prirejamo za otroke in družine skozi vse leto, se lahko veliko naučimo o naši preteklosti. Poučne in ustvarjalne vsebine še posebej zaživijo na počitniških delavnicah, ki so krasna priložnost za spoznavanje zgodovine ob ustvarjanju, druženju in sklepanju novih prijateljstev.

Družine z otroki se lahko podajo na samostojno raziskovanje po muzejskih zbirkah z našim Lovom na zaklad. S pomočjo tlorisa muzeja v razstavnih prostorih iščejo predmete, ki so upodobljeni na nalepkah, in jih nalepijo na ustrezno mesto na načrtu. »Lov« je zaključen, ko najdejo vse predmete in ustvarijo svoj s sličicami obogaten 'vodnik' po muzeju.

Muzejske zbirke so obogatene z interaktivnimi kottički, kjer se lahko predmetov tudi dotikamo, jih raziskujemo, smo aktivni, rešujemo probleme, sestavljanke, kvize, si zastavljamo vprašanja in iščemo odgovore, pripovedujemo o svojih izkušnjah, preizkušamo in pridobivamo nove izkušnje. V interaktivnih kottičkih spodbujamo učenje po iz-

Tjaša Miklavčič

kustveni poti, z rabo tipa, sluha, vida in voha, pripomoremo k uspešnejšemu učenju in trajnemu pomnjenju.

Muzejske vsebine so dostopne v različnih jezikih, prav tako ponujamo tudi vodene ogled v italijanščini in angleščini.”

• Kaj pa odrasli? Kako je z medgeneracijskim sodelovanjem v muzeju?

“V muzeju dajemo velik poudarek na medgeneracijskem sodelovanju. V programu imamo različne delavnice, ki temeljijo na povezovanju starejših in otrok, starejši v vlogi mentorjev pripovedujejo otrokom svoje življenjske izkušnje, skupaj obujajo stare običaje in navade ter jim predajajo svoje znanje, učijo jih kvačkanja, pletenja, priprave njokov itd. Zavedamo se pomena medgeneracijskega povezovanja, zato v prihodnjem letu načrtujemo še več takih aktivnosti.

V načrtu imamo tudi delavnice za odrasle, na katerih bodo pridobivali spretnosti, kot so kvačkanje, ple-

tenje, tkanje, ustvarjanje z glino, ki se počasi izgublja, vendar predstavljajo neizmerno bogastvo, ki ga je potrebno varovati. Jeseni nameravamo obuditi dva uspešna programa iz preteklosti Muzejske matineeje, na katerih bodo obiskovalci podrobneje spoznavali muzejsko gradivo, ter poljudnoznanstvena predavanja Srečanja z dediščino.”

• Kaj bi izpostavili ob koncu najinega pogovora, kaj je za vas najpomembnejše pri vašem delu?

“Na prvo mesto pri svojem delu postavljam vzpostavitev prijetnega odnosa z obiskovalci. Muzej jim želim predstaviti kot prostor ustvarjalnosti, stičišče zabave in znanja. Želim si, da obiskovalci odidejo iz muzeja z nasmehom na obrazu, zadovoljni, ker so se naučili veliko novega in z željo, da se kmalu spet vrnejo. Lepo vabljeni v Pokrajinski muzej Koper. Vesela bom vaših vprašanj, pobud in idej, ki mi jih lahko pošljete na tjasa.miklavcic@pokrajinskimuzejkoper.si.”

Animatorka Vojka Vidakov na počitniški delavnici uči otroke kvačkanja.

Študij na fakulteti za pomorstvo in promet

Za kadre, ki jih gospodarstvo potrebuje

Fakulteta za Pomorstvo in promet je članica Univerze v Ljubljani, ki je predlani praznovala 60 let obstoja. Premore sodobna simulacijska orodja, informacijske programe in sodobne predavalnice za kakovosten študij in raziskovanje. Prenovili smo predavalnice in računalniške učilnice, podaljšali smo pomol, ki ga uporabljajo študentje navtike. V zadnjih letih smo prenovili tudi nekatere študijske programe.

Študenti imajo priložnost poslušati predavanja domačih in mednarodnih strokovnjakov, se udeležiti ekskurzij doma in v tujini, opraviti prakso v transportno logističnih podjetjih, sodelovati na projektih in v okviru študijskih izmenjav del študijskih obveznosti opraviti na tuji partnerski fakulteti. Naši alumni oz. diplomanti ob pridobljenem znanju po zaključku študija zasedajo pomembna delovna mesta v gospodarstvu in na ministrstvih. S pedagoškim delom, povezanim z znanstvenim raziskovanjem ter projektnim delom, oblikujemo znanje in kadre prihodnosti, ki jih gospodarstvo potrebuje.

Veliko zanimanje za dodiplomske študije FPP

Na visokošolskih strokovnih programih Prometna tehnologija in transportna logistika, Navtika in Pomorsko strojništvo ter univerzitetnem programu 1. stopnje Tehnologija prometa in logistika, poleg rednega študija izvajamo tudi izredni študij z zaposlenim študentom prilagojenim urnikom. Svoje študijske programe smo nadgradili tudi v smeri izobraževanja pripadnikov Slovenske vojske, zato zdaj ponujamo poleg splošne tudi vojaško smer izobraževanja.

Študenti univerzitetnega programa Tehnologija prometa in logistika pridobijo znanje za oblikovanje razvoja prometnega in logističnega sektorja ter upravljanje procesov v različnih prometnih, pomorskih in logističnih podjetjih ter v organih državne uprave. Na študijskih programih, ki sta bolj usmerjena v pomorstvo, in sicer program Navtika ter program Pomorsko strojništvo, je poudarek na znanju za operativno in vodstveno delo v pomorski industriji. Alumni oz. diplomanti so

Veslanje kot športna dejavnost študentov na Fakulteti za pomorstvo in promet obstaja že vse od davnega leta 1998.

usposobljeni za operativno delo z različnimi nazivi na ladjah trgovske mornarice in za delo v gospodarstvu na kopnem, kot so pristanišča, ladijski prevozniki, marine, ladjedelnice, upravljanje in vzdrževanje jaht, razvojni oddelki, vodenje energetske procesne sisteme, ipd. Na tretjem dodiplomskem visokošolskem programu Prometna tehnologija in transportna logistika pa študenti pridobijo znanje za strokovno delo v različnih prometnih, pomorskih, logističnih ali proizvodnih podjetjih ter za razvoj sodobnih transportno-logističnih procesov.

Nadaljevanje študija na 2. stopnji izobraževanja

Po koncu 1. stopnje lahko alumni nadaljujejo študij na 2., po prenovljenih dvehletnih programih Promet ali Pomorstvo in kasneje na doktorskem študiju 3. stopnje programa Pomorstvo in promet. Poleg alumnov/diplomantov FPP se na magistrski študij lahko vpišejo tudi študenti drugih dodiplomskih programov, ki pa morajo skladno z odločitvijo Komisije za študijske zadeve opraviti dodatne obveznosti, kot je opravljanje opredeljenih diferencialnih izpitov.

Podiplomska magistrska študija 2. stopnje se izvajata v popoldanskem terminu, kar omogoča aktivno sodelovanje v študijskem procesu tudi študentom, ki so zaposleni. Študent opravi 14 učnih enot, med katerimi je veliko izbirnih vsebin. Pri določenih vsebinah se programa prepletata, kar omogoča študentom več izmenjave mnenj in mreženja s študenti istega letnika.

Temeljni cilj drugostopenjskega podiplomskega magistrskega študijskega programa Promet je nadgradnja strokovnega znanja in zagotavljanje usposobljenosti za reševanje zahtevnih strokovnih problemov s področja prometnih ved, razvijanje strokovne kritičnosti in odgovornosti, iniciativnost in samostojnost pri odločanju in vodenju. Pridobljeno znanje omogoča interdisciplinarno razumevanje problematike, predvsem prometnih tehnologij, transportne logistike, varnosti v prometu in drugih procesov, ki zagotavljajo učinkovito delovanje prometnega sistema. Značilno za študij po programu Pomorstvo je usmeritev v študij, ki temelji na sodobnem in okolju prijaznem pomorstvu. Študij temelji na sodobnih, medna-

rodno uveljavljenih in vsebinsko strokovnih ciljih pomorstva. Študentje pridobijo predmetno specifične kompetence, ki zajemajo predvsem sposobnost analitičnega, kritičnega in samostojnega reševanja problemov na področju pomorstva, sposobnost vodenja dela in povezovanja znanj iz različnih področij pomorstva. Naši diplomanti oz. alumni so sposobni odgovornega dela na področju pomorstva in sorodnih panog, ob upoštevanju vseh zakonskih in etičnih kriterijev. Oba programa se zaključita po dveh letih izobraževanja z izdelavo magistrskega dela. Po končanem drugostopenjskem študijskem programu lahko študij na UL FPP nadaljujejo tudi na 3. stopnji izobraževanja.

Doktorski študij

Cilj doktorskega študijskega programa Pomorstvo in promet je izobraževati nadpovprečno uspešne magistre študijskih programov druge stopnje s širšega področja pomorstvo-transport-promet-transportna logistika, ter jih usposobiti za samostojno znanstveno raziskovalno delo in ustvarjanje novega znanja na tem področju.

Doktorski študij traja štiri leta. Doktorand v dveh letih opravi obveznost petih učnih enot. Predmete izbira med predmeti področja in programa ter si tako prilagodi študijske vsebine predvideni temi doktorske disertacije. Do konca drugega leta študija prijavi doktorsko tezo z izbranim mentorjem. V nadaljevanju na njej dela pod mentorstvom izbranega mentorja. Študij, ki se zaključi z javnim zagovorom doktorske disertacije, je v zadnjem obdobju subvencionirala Republika Slovenija.

Mednarodno sodelovanje in študijska izmenjava

Fakulteta s sodelovanjem v mednarodnih programih izmenjav svojim študentom omogoča, da del svojih študijskih obveznosti opravijo na partnerskih institucijah v tujini. V program Erasmus+ se lahko vključijo študenti že v 1. letniku.

UL FPP sodeluje tudi v regionalnem programu CEEPUS - Central European Exchange Program for University Studies, in je članica mreže FINALIST - Fostering sustainable partnership between academia and industry in improving applicability of logistics thinking.

Obštudijske športne dejavnosti na UL FPP

Na UL FPP imamo organizirane tudi obštudijske dejavnosti, kot so: veslanje, jadrnanje, košarkaška ekipa ...

Veslanje kot športna dejavnost študentov na Fakulteti za pomorstvo in promet obstaja že vse od davnega leta 1998. Za razliko od modernega veslanja, pri katerem se vesla posamično, v dvojicah, pa vse do osmercev, se na fakulteti vesla z desetimi veslači ali veslačicami in krmarjem. Poleg tega se ne uporablja lahkih čolnov iz ogljikovih vlaken, marveč 9 metrske, celo tonno težke reševalne čolne oz. "kuterje". Poleg veslanja se na UL FPP odvijajo tudi treningi jadrnanja. Izbrani krmar s svojo ekipo vodi treninge na 10-metrski regatni jadrnici Solaria. Ekipa se poleg treningov udeležuje regat, ki se prirejajo večinoma v Sloveniji, pa tudi v tujini. Cilj je torej druženje, se ob tem veliko naučiti in seveda tudi zabavati. V sklopu obštudijskih dejavnosti je poskrbljeno tudi za ljubitelje dvoranskega nogometa oz. futsala. Rekreativna poteka v sodelovanju z Univerzitetno športno zvezo Primorske, ki omogoča rekreativne treninge futsala z ostalimi fakultetami na Primorskem. Izpostaviti je potrebno tudi uspešno košarkaško ekipo. Cilj je oblikovati tudi ekipo za odbojko.

V stiku z našimi študenti tudi po zaključku študija

Tako kot celotna Univerza v Ljubljani si tudi na FPP želimo ohraniti stik z našimi alumni vseh treh stopenj izobraževanja. V ta namen je organiziran Alumni klub FPP. Na spletnem portalu Alumni UL, ki združuje vse klube alumnov Univerze v Ljubljani in njihove člane, lahko študenti poiščejo kolege iz svoje generacije, organizirajo obletnice, predajo svoje znanje naslednjim generacijam, prebrskajo po objavljenih prostih delovnih mestih, poiščejo nove poslovne priložnosti ali preverijo katero od ugodnosti, ki jih lahko kot alumni Univerze v Ljubljani izkoristijo pri partnerskih organizacijah. V mreži klubov alumnov UL je že več kot 10.000 članov.

Vabimo tako dijake zaključnih letnikov kot tudi študente zaključnih letnikov, da si ogledajo opise naših dodiplomski in podiplomskih študijskih programov ter njihove predmetnike na naši spletni strani <https://www.fpp.uni-lj.si/>. Spremljate lahko nas tudi na socialnih omrežjih Instagram, Facebook in LinkedIn. •

Po končanem drugostopenjskem študijskem programu lahko študij na UL FPP nadaljujejo tudi na 3. stopnji izobraževanja.

POKRAJINSKI ARHIV KOPER
ARCHIVIO REGIONALE DI CAPODISTRIA

Jesen v arhivu

Arhivsko gradivo je bilo in ostaja temeljni kamen identitete in dokazovanja dejstev, tako v realnem kot v digitalnem okolju. Podatki, kakovostni in verodostojni, spadajo med najbolj cenjene dobrine sveta, trajni varuhi te dobrine pa smo arhivi. Gre torej za posebej dragoceno, zelo pomembno področje, gre za genom naroda.

Da Pokrajinski arhiv Koper izpolnjuje svoje poslanstvo priča podeljen **certifikat za obvladovanje kakovosti CAF** začetnik, da uspešno sodeluje s kulturnimi, gospodarskimi in izobraževalnimi institucijami dokazuje **priznanje Primorske gospodarske zbornice** za Tomosov paviljon, da smo prepoznani v širšem okolju pa priča **predsednikova klop prijateljstva** med Slovenijo in Grčijo na našem dvorišču. Na klopci lahko uživate v čudovitem atriju arhiva, ki je že nekaj let prizorišče **Poletja z biseri**.

V arhivu pa si do konca septembra lahko ogledate razstavo **Mesto in otok. Poskus rekonstrukcije razvoja srednjeveškega Kopra**, ki je nastala v okviru projekta *Koprska Pretorska palača: podoba, pomen in namen* pri Mednarodnem središču za primerjalne zgodovinske raziskave (ICCHS) Filozofske fakultete v Ljubljani.

Ob tej je na ogled še razstava »**Edo Mihevc in Koper – urbanistične vizije Kopra**«. Osrednji motiv razstave v arhivu, s poudarki njegovih vizij, predstavlja maketa, ki prikazuje, kako bi mesto izgledalo, če bi se uresničile vizije, predvidene v dveh, verjetno najbolj znanih Mihevcvih urbanističnih načrtih iz 1960 in 1963.

mag. Nada Čibej, direktorica
Pokrajinski arhiv Koper

September v Pokrajinskem muzeju

Srečanja z dediščino, 14. 9. 2022, ob 19:00, palača Belgramoni Tacco

Ob medmuzejski razstavi *Ženske zgodbe*, ki trenutno gostuje v atriju Pokrajinskega muzeja, bo imela predavanje o železnodobni kneginji iz Novega mesta kustodinja dolenskega muzeja Petra Stipančič.

Družinska delavnica – Lov na zaklad po mestnih ulicah, 17. 9. 2022, od 10:00 do 12:00, palača Belgramoni Tacco

Vabimo družine, da se nam pridružijo pri raziskovanju mesta in se na zabaven, razvedrilen način, naučijo česa novega. S pomočjo starega načrta bomo raziskovali mestno preteklost in odkrivali manj znane, skrite zaklade bogate dediščine Kopra.

Svetovni dan Alzheimerjeve bolezni 21.9.2022, 21. 9. 2022, ob 18:00, palača Belgramoni Tacco

Ob Svetovnem dnevu Alzheimerjeve bolezni, Društvo Primorske Spominčice vabi na javno predvajanje slovenskega filma *Sanremo (Miroslav Mandić / Slovenija, Italija / 2020 / 89 min / slovenščina)*, kateremu bo sledil pogovor. Vstop prost.

Muzejska matineja, 25. 9. 2022, ob 11:00, palača Belgramoni Tacco

V okviru gostujoče razstave *Ženske zgodbe* nam bo antični mit o ugrabitvi Evrope in njegovem pomenu v današnji družbi predstavila kustodinja ptujskega muzeja Aleksandra Nestorović.

Koncert: vokalna skupina Gallina: Meditationes, 26.9.2022, ob 19:30, palača Belgramoni Tacco
Koncert prireja Akademsko društvo Univerze na Primorskem v sklopu Mednarodnega koncertnega cikla vokalne in instrumentalne glasbe SIMFONIC VOICES. Vstop prost.

Čezmejni konzorcij "Dežela prazgodovinskih gradišč-kaštelirjev", 29. 9. 2022, palača Belgramoni Tacco
Leta 2021 je bil v okviru Interreg projekta SLO-HR KAŠTELIR ustanovljen konzorcij za ohranjanje, vzdrževanje in popularizacijo prazgodovinskih višinskih utrjenih naselbin od Krasa preko Brkinov, Čičarije in Istre do Kvarnerja. Pokrajinski muzej Koper je skrbnik listine. V četrtek, 29. 9. 2022, se bodo ob konstitutivni seji konzorcija odvijale različne dejavnosti na temo prazgodovinskih gradišč-kaštelirjev.

Izberite študij na Fakulteti za pomorstvo in promet, Univerze v Ljubljani

Pot pomorščakov 4
6320 Portorož
T: 00 386 (0)5 6767 100
E: dekanat@fpp.uni-lj.si
E: referat@fpp.uni-lj.si
www.fpp.uni-lj.si

Znanje je svetilnik, ki nikoli ne ugasne!

Zavod za varstvo kulturne dediščine (ZVKD), OE Piran

Zavod za varstvo kulturne dediščine (ZVKDS) bo začelo z gradbeno-obrtniškimi deli za preureditev stavbe na Ukmarjevem trgu 2 v Kopru v poslovno stavbo ZVKDS, Območne enote Piran. Dokončanje del in odprtje bodočih poslovnih prostorov načrtujemo v prihodnjem letu. Delovne prostore načrtujemo v gornjih etažah, pritlični del stavbe pa bo v pretežni meri namenjen komuniciranju z mestom in odpiranju službe širši javnosti.

- analiza oljčnega olja,
- javnomnenjske raziskave,
- kineziološke storitve,
- monitoriranje in oblikovanje dvojezičnih sporočil, promocijskih besedil in komunikacij na različnih področjih,
- pravna mnenja,
- svetovanje in strokovna pomoč pri pripravi evropskih razpisov.

ZNANSTVENO-RAZISKOVALNO SREDIŠČE KOPER
CENTRO DI RICERCHE SCIENTIFICHE CAPODISTRIA
SCIENCE AND RESEARCH CENTRE KOPER

Več na: www.zrs-kp.si

slovenski raziskovalni inštitut
istituto sloveno di ricerche
slovene research institute

Pripravljamo

Sreda, 21. septembra 2022, ob 18.00 v Feiglovi knjižnici v Gorici (Korzo Verdi 52).

Predstavitve priročnika V svetu glasov: vaje fonološkega zavedanja (Založba Mladika in SLORI, 2022) Silve Perčič, Sonje Bukavec in Martine Ozbič.

Organizatorji: Slovenski raziskovalni inštitut (SLORI) in Založba Mladika v sodelovanju z Narodno in študijsko knjižnico (NŠK).

Priročnik je nastal z namenom, da ponudi nabor dejavnosti kot pomoč pri razvoju spretnosti fonološkega zavedanja. Namenjen je staršem, vzgojiteljem, učiteljem in strokovnjakom, kot so logopedi, specialni in rehabilitacijski pedagogi, psihologi ipd.

O publikaciji bodo spregovorili Silva Perčič in Martina Ozbič ter predstavniki organizatorjev.

Četrtek, 6. oktobra 2022, ob 18.30 v Feiglovi knjižnici v Gorici (Korzo Verdi 52).

Predstavitve monografije Slovensko gospodarstvo na Tržaškem in Goriškem: razvoj, stanje, perspektive (Annales ZRS Koper, soizdajatelja SLORI in Sklad Libero in Zora Polojaz, 2022) Igorja Guardiancicha.

Organizatorji: Slovenski raziskovalni inštitut (SLORI) in Sklad Libero in Zora Polojaz v sodelovanju z Narodno in študijsko knjižnico (NŠK).

Monografija ponuja izčrpen pregled razvoja slovenskega manjšinskega gospodarstva in podlago za razmislek o njegovih razvojnih perspektivah.

Na predstavitvi se bo z avtorjem pogovarjal novinar Andrej Černic.